

Europeisk standard utfordrer norsk psykologutdanning

Nina Strand

journalist i Tidsskrift for Norsk psykologforening

Dersom Norge blir bundet til å følge en EU-standard for grunnutdanningen, vil norsk psykologutdanning endres på flere punkter, mener Arne Holte. Han deltar i et EU-finansiert prosjekt som foreslår en felles standard for psykologiutdanningene i Europa.

EuroPsy vil være et betydelig redskap for å heve kvaliteten på veiledet praksis i den norske grunnutdanningen, sier Arne Holte.
Foto: Tom Hansen.

Økt internasjonalisering og mobilitet skaper behov for mer fleksible ordninger for hvor en praktiserer sitt yrke og hvor en tar sin utdanning. Men psykologer som ønsker å jobbe i et annet land enn der de tok sin utdanning, møter hindringer. De ulike landenes grunnutdanninger er vidt forskjellige. I Norden har vi en generalistmodell. Den brede grunnutdanningen gir nyutdannede psykologer muligheter til å praktisere uten veiledning innen alle områder av psykologien. I Norge mener vi at psykologene skal ha en bred kompetanse. Derfor godkjenner vi ikke psykologer

utdannet i Storbritannia. Der legger man vekt på tidlig fordyping, slik at man blir enten f.eks. organisasjonspsykolog, klinisk psykolog eller pedagogisk psykolog. Britene ser på sin side vår ordning som uetisk fordi vi har for lite fordyping.

Tilgjengelighet og mobilitet

Arne Holte, avdelingsdirektør for psykisk helse ved Nasjonalt Folkehelseinstitutt og professor i helsepsykologi ved Universitetet i Oslo, er Norges representant i prosjektet EuroPsy som nå har levert sin innstilling til EU. Han overtok stafettstaven etter tidligere fagsjef i Psykologforeningen, Torleiv Odland. Prosjektgruppen har utarbeidet et forslag til en felles europeisk standard for europeiske psykologutdanninger. Viktige mål har vært å fremme tilgjengeligheten av psykologiske tjenester, og å beskytte brukerne mot utøvere som pretenderer å være psykologer, men som ikke tilfredsstillende ønsker å oppfylle de nødvendige standardene. Det har også vært et mål å fremme mobiliteten, slik at en kan ta utdanning eller praktisere som psykolog i ulike europeiske land. Skal det være mulig, må en sikre en felles minimumsstandard. Dette handler altså om inngangsnivået, om hva som skal være det europeiske minimumskravet for å kalle seg psykolog.

– Vi har lagt vekt på å lage et system som ikke favoriserer noen type pedagogisk system, poengter Holte. – Kanskje blir den viktigste funksjon med de nye standardene at alle land i Europa får en standard de kan definere seg i forhold til: Ordningen kan fortelle de enkelte landene hva som kreves for at landet skal komme opp på et akseptabelt nivå, eller hvilke krav det enkelte land stiller til psykologgodkjenning ut over det den europeiske standarden krever.

Autorisering som før – foreløpig

Holte understreker at EuroPsy foreløpig vil være en anbefalt standard. Autorisering av psykologer vil inntil videre fortsatt ligge hos den enkelte nasjonalstat. F. eks. vil danskernes krav om to års veiledet praksis etter teoretisk grunnutdanning fortsatt gjelde i Danmark. Men denne situasjonen kan endre seg. Holte forteller at EU for tiden utarbeider nye direktiver for profesjonsutdanninger. – I den sammenhengen vil EU trolig ta opp vårt forslag til europeisk psykologstandard og gjøre den til en såkalt plattform for all psykologutdanning i Europa. I så fall vil denne standarden bli bindende for alle land i EU og de land som har avtaler med EU, slik Norge har gjennom EØS-avtalen og de avtaler som eventuelt vil erstatte denne. Norsk psykologutdanning vil da, som alle andre europeiske psykologutdanninger, måtte tilfredsstillende EU's standard.

Rom for ulike utdanningsmodeller

– Kan du si noe om innholdet i den nye standarden?

– Det er tre hovedmomenter i forslaget; den akademiske delen av utdanningen, kravene til veiledet praksis, og sist, men ikke minst den fagfaglige standarden. Et EuroPsy-diplom bekrefter at psykologen tilfredsstillende kravene innenfor disse områdene. Innehavere av EuroPsy-diplomet får tittelen Registrert Europeisk Psykolog og blir oppført i et europeisk psykologregister. Registeret er åpent for innsyn slik at alle som ønsker det, kan undersøke om en som utgir seg for å ha kompetanse som psykolog innen et område, faktisk har det.

Kravene til akademisk utdanning vil tilsvare fem års fulltids teoretiske studier i psykologi. En rekke krav til innhold og metodeopplæring er her spesifisert. I tillegg kommer krav om veiledet praksis tilsvarende minst ett år i full tids tjeneste.

EuroPsy-godkjenningen er foreslått å være tidsbegrenset til sju år. Deretter må den fornyes. – Psykologisk kompetanse, som all annen kompetanse, er forgjengelig, påpeker Holte. – Det stilles derfor krav om dokumentasjon av at man både aktivt har opprettholdt praksis og at man har holdt seg faglig oppdatert.

Strid om spesialisering

– Hvordan ser den norske psykologutdanningen ut i dette perspektivet?

– Den akademiske utdanningen slik den i dag ser ut, vil tilfredsstillere EuroPsy-kravene. De nordiske kravene har langt på vei vært modell for disse kravene. – Det har imidlertid vært en langvarig konflikt i spørsmålet om spesialisering i løpet av grunnutdanningen. De nordiske land har stått på den ene side. På den andre side har den britiske psykologforeningen vært den mest prinsipielle. Vi kom frem til et kompromiss: Tre svært brede kompetanseområder defineres; klinisk og helse, arbeid og organisasjon, og pedagogisk psykologi. EuroPsy-standarden åpner for at man kan praktisere som psykolog under veiledning innen alle områder (generalistmodell). Videre foreslår komiteen at man under forutsetning av at krav til veiledet praksis er tilfredsstillende, kan få godkjent kompetanse for selvstendig (ikke veiledet) praksis i to av de tre svært bredt definerte områder. Nærmere en generalistmodell kommer vi ikke. Det vil si at det stilles krav om minst ett års veiledet praksis innen det området man vil praktisere i, dersom en skal praktisere uten veiledning. Dette vil, slik Holte ser det, være i tråd med de etiske føringer som også ligger nedfelt i den nye helsepersonell-loven i Norge. En skal altså ikke med EuroPsy-standarden i hånden kunne praktisere uten veiledning som klinisk barnepsykolog uten å ha minst ett års veiledet praksis i klinisk psykologi.

Den største utfordringen for det norske systemet ligger i kravene til veiledet praksis, mener Holte:

– Hver utdanning vil nok måtte gå igjennom å se om de faktisk tilfredsstiller kravet til minst ett års fulltids veiledet praksis. – Holte ser også et behov for kvalitetsheving av veiledningen. Det stilles strenge krav til innhold og dokumentasjon av veiledningen.

Økte krav til veiledning

– Følg med nå, studenter, sier han: – Det har vært en del murring blant norske psykologistudenter i sammenheng med eksternpraksis. EuroPsy-standarden vil stille detaljerte krav til dokumentasjon av innholdet i veiledningen. Man må kunne godtgjøre at man har bestått på seks hovedgrupper av såkalt primærkompetanse: behovs- og målformulering, utredning, planlegging og utvikling av tiltak, intervensjon, evaluering og kommunikasjon. Det vil bli utarbeidet en profil som viser hvilke områder den enkelte har fått veiledning i og bestått etter veileders vurdering. En skala for vurdering av den veilede praksis er også anbefalt.

Holte mener den foreslåtte ordningen vil være et betydelig redskap for å heve kvaliteten på veiledet praksis i den norske grunnutdanningen. Når det gjelder kvaliteten på veilederne derimot, har de nordiske utdanningene en strengere tradisjon. EuroPsy vil bare kreve to års fulltids selvstendig arbeid som psykolog for å kunne være veileder. – Vi i Norden vil arbeide for å heve kravene til veilederne på lengre sikt, sier han.

Det politiske spillet

I forhandlingene måtte man forlate kravet om full formell akseptering av den nordiske generalistmodellen. Arne Holte ser likevel for seg at den i realiteten vil vinne frem. – EUs nye profesjonsdirektiv vil antakelig kun bygge på de lands praksis som er lovregulert. Psykologprofesjonen er etter hvert lovregulert i mange europeiske land. Den er da regulert gjennom helselovgivningen. I realiteten betyr det at det kun er ett område som vil bli godkjent av EU, nemlig det lovregulerte helseområdet. Det vil si at vi kommer svært nær det som i dag er situasjonen i Norden, en generalistutdanning regulert gjennom helselovgivningen. Områder som ikke er regulert gjennom helselovgivningen, vil neppe inngå i standarden. I den grad forslaget blir adoptert av EU, vil det være som ett stort, bredt arbeidsområde. Slik jeg ser det, vil vi ende opp med en standard som er godt i tråd med norske og nordiske prinsipper.

Han mener utviklingen av EuroPsy vil skape større trygghet for klienter som etterspør psykologer. – Og ikke minst vil vi få et redskap til å heve standarden på psykologutdanningene i Europa, inkludert Norge, sier Holte. At ordningen inneholder utfordringer og skaper usikkerhet i forhold til psykologutdanningen i Norge, skriver han om i debattspalten på s. 432–433.